סוכות תשפ"ז: הרב הלוי

2372. תורה ומעשים טובים של שוכני עפר: ר' יצחק אונגר סיפר שחלם על אביו שבא אליו בחלום והתחיל ללמד אותו ניגון, מה שאומרים בסוף הסליחות: "הזכירו לפניו השמיעו לפניו תורה ומעשים טובים של שוכני עפר, יזכור אהבתם ויחון זרעם שלא תאבד שארית יעקב", לכאורה קשה, שמזכירים רק את התורה ומעשים טובים של שוכני עפר, אבל כל אותם הקדושים שנהרגו ונשרפו על קידוש השם, ואין להם שום חלקת קבר, אם כן אינם 'שוכני עפר', ולכאורה אין להם את הזכות הזאת שישמיעו לפני הקב"ה את התורה ומעשים טובים? ופירש שהכוונה של 'שוכני עפר' היא לאלו שבחיים חיותם החשיבו את עצמם לעפר בבחינת 'ונפשי כעפר לכל תהיה' (אוצרותיהם של צדיקים מועדים א, עמ' פג).

2373. תפילה קודם התפילה: בתפילת של ראש השנה ויום הכיפורים אומרים קודם חזרת המוסף: "אוחילה לאל אחלה פניו, אשאלה ממנו מענה לשון" כלומר, שמבקשים מהקב"ה שיהיה בעזרינו שנוכל לומר לפניו דיבורים אמיתיים כתיקונם. אפשר לומר על דרך הרמז גם מה שאומרים "שואלים ודורשים", כלומר שקודם שדורשים לפני הציבור מתפללים ומבקשים עזרה מהי"ת שישים בפיו את הדברים הראויים אשר צריכים לדבר, שיתקבלו דבריו בלב השומעים (דברי יואל, עמ' רלט).

2378. וידוי בעמידה: יש שעומדים ביום הכיפורים בשעת התפילה על הרגלים כל היום וכל הלילה כדי להידמות למלאכים (שו"ע או"ח תריט,ה; משנ"ב תריט,יג). ההלכה היא, שצריך להתוודות בעמידה, ואפילו אם הוא שומע מהש"ץ והתוודה כבר, ביום כיפורים צריך לעמוד (שו"ע או"ח תרז,ג). עיקר הוידוי עד המילה: 'תעתנו' (מטה אפרים תרז,יא). יש אומרים כי צריך לעמוד עד אחר אמירת: 'על חטאים שאנו חייבים עליהם ארבע מיתות בית דין' כי גם 'על חטא' הוא חלק מן הוידוי (משנ"ב תרז,י; אול"צ ד יז,א). ויש אומרים שאפשר לשבת באמירת 'על חטא', שרק בוידוי העיקרי יש לעמוד ולא באמירת 'על חטא' וכך חלק נוהגים, ואין להכביד יותר על הציבור (יתד המאיר 72, הרב מאזוז). עיקר הוידוי הוא אמירתו עד 'תעתענו', רצוי לעמוד באמירת 'על חטא' וכך נהוג אך אין זה עיקר הדין (הרב הלוי).

2379. צורת אמירת הוידוי: כשמתוודה שוחה מעט, ויאמר את הוידוי בנחת ובמתינות ובלב נשבר. וכתב בשער הכוונות, כי בעת שאומר את הוידוי יש לו להכות ביד ימינו כפוף כמו אגרוף על הלב ובצד שמאל, ובכל מילה הכאה אחת (ילקו"י או"ח קלא,ח). העיקר להכות באמירת אשמנו ולא באמירת 'על חטא' ומה שנהגו להכות על אמירת 'על חטא' הוא מנהג (אול"צ ד יז,א).

2377. יום כיפורים בסימן אחדות: בתפילת יום הכיפורים אנו אומרים: "כי אתה סלחן לישראל... [הכוונה לחטאים שבין אדם למקום, שהשורש הוא חטא העגל], ומחלן לשבטי ישורון [הכוונה לחטאים שבין אדם לחבירו, שהשורש הוא מכירת יוסף]. ויש להוסיף שמדגישים 'שבטי ישורון' ולא שבטי ישראל, משום שפעם אחת מופיע בתורה 'שבטי ישורון' בהקשר של אחדות! יחד שבטי ישראל... ויהי בישורון מלך' (ישמח אביך ב, עמ' 71).

2351. הלעיט את הבהמה בדבר הנוקב: בהמה שהלעיטוה דבר שנוקב בוודאי את בני המעיים, כגון קוצים או חלתית [מאכל חריף מאד], הרי הבהמה טריפה אם הוא מסופק אם נוצר נקב באיברים הפנימיים, צריך לבדוק את הבהמה בוושט ובבני המעיים (רמב"ם שחיטה ו,יג; שו"ע יו"ד נא,ד).

1880. סדר נענועי הלולב: ישנם חילוקי מנהגים כיצד מנענעים: יש אומרים מזרח, דרום, מערב, צפון, מעלה מטה (שו"ע תרנא, י) ג' פעמים לכל רוח מוליך ומביא דרך ימין ומכסכסים את הלולב בהולכת הלולב ובחזרתו כנגד החזה, אין צריך להטות ראשו וגופו רק את הלולב (משנ"ב תרנא, מז), ויש אומרים על פי האריז"ל: דרום, צפון, מזרח, מעלה מטה מערב, אין מכסכסים את הלולב ומטים גופם לפי סדר הנענוע ((חזו"ע סוכות, עמ' שנב), ויש שמכים בחזה כנגד הלב כשמחזיר את הלולב (קובץ שיעורים הרב נסים פרץ). אנו נוהגים כשיטת האריז"ל (הרב הלוי).

1874. שלג מעל הסכך: נחלקו האחרונים האם שלג פוסל את הסכך. יש אומרים שהשלג אינו פוסל את הסוכה וראיה היא שהשלג אינו מביא את הטומאה, ולכן נחשב כמי שאינו (גינת ורדים כלל ד, ז). יש אומרים שהשלג נחשב כסכך פסול ולכן אם השלג רב אין לברך לישב בסוכה (ערוה"ש תרכט, ב). יש שמתירים מדין שלג שבטל לסכך, כדין סדין שבטל לסכך כשיש שיעור צילתה מרובה מחמתה ועוד שאין כוונת האדם להשתמש בו לתוספת צל ולכן אין לחוש במה שיש שלג על גבי הסוכה (מנחת איש חג ומועד תשרי צב). ונראה שהמברך יש לו ע"מ לסמוך (חזון עובדיה סוכות, עמ' לז). להלכה למעשה מקילים בשלג על הסכך וניתן גם לברך 'לישב בסוכה' מהטעמים האמורים (הרב הלוי).

2386. אגד הלולב בקוישיקלך: קוישקלך הוא סל העשוי מעלי לולבים ומשמש לאגידת הלולב יחד עם ההדסים והערבות. מטרתו לקיים מצוות אגד בלולב, אף שאגד הלולב עם מיניו אינו חובה וניתן להשתמש בכל דבר שאוגד (שו"ע או"ח תרנא,א; משנ"ב תרנא,ח). יש אומרים שמצוות אגד בלולב הוא דווקא על ידי קשר מעל גבי קשר, באופן שאין הערבות וההדסים יכולים לצאת ללא התרת הקשר, ולפי זה לא מקיימים את המצווה של האגד בקושיקלך (פס"ת תרנא,ב). אנו נוהגים מאז ומעולם לעשות קשר מעל גבי קשר ולא לסמוך על הקוישקלך, ולולי דברי המתירים היה קשה לסמוך על הקוישקלך (הרב הלוי).

2380. כיבוד תלמיד חכם במצווה: השוחט חיה או עוף חייב לכסות את הדם, והמצווה מוטלת על השוחט (שו"ע יו"ד כח,ח). יש אומרים שהשוחט יכול לזכות אחרים לקיים את המצווה אם מתכוון לשם שמים וכך נהגו, ובמיוחד אם מכבד ת"ח לקיים את המצווה (תבואות שור כח,יד), ויש אומרים שאם השוחט מכבד אחרים הוא מבטל את המצווה כי המצווה מוטלת על השוחט, אלא אם כן ממנה את האחר כשליחו שיש מתירים בזה, למעט מת מצווה שזהו כבודו של המת שיתעסקו בו גם אחרים (חכמת אדם ח,ב; בינת אדם ח,ז).

709. ברכת פוקח חרשים: המפרשים שאלו מדוע בברכות השחר לא מוזכרת ברכת "פוקח חרשים" כשם שמוזכרת ברכת "פוקח עיוורים"? ותירצו: ברכות השחר עוסקות בדברים שמתחדשים אצל האדם מחדש כל בוקר, לעומת הדיבור והשמיעה שהיא נמצאת תדיר, גם כשאדם ישן פעולות אלו לא מפסיקות (בן מלך, סידור התפילה).

סוכות: אמונה בכל מחיר!

בשבת חול המועד סוכות אנו קוראים בתורה בפרשת 'כי תשא', במה שאירע לאחר חטא העגל. בפרשה זו מנסה משה רבנו להבין קמעא את דרכי הנהגת העולם, והוא מבקש מהקב"ה: "הראני נא את כבודך!" (שמות לג,יח), והקב"ה משיב לו: "לא תוכל לראות את פני, כי לא יראני האדם וחי" (שם לג,כו).

הנצי"ב בספרו 'העמק דבר' על התורה כותב: "באמת לא השתוקק משה מעולם להביט במקום שגבוה מכוחו". חז"ל מבארים שמשה רבנו היה הראשון שעורר את בעיית צדיק ורע לו, רשע וטוב לו. אמנם תמיד ניתן לתרץ את המקרים, כל מקרה לגופו: כאן יש זכות אבות, וכאן יש זכות שמשולמת מיד, וכו' וכו', אבל הבעיה העומדת במקומה, ללא פתרון, היא שלאחר כל ההסברים, לפי שעה הצדיק סובל, ויש בכך עיוות דין, וכן להיפך, אצל הרשע.

אפשר להסביר את הדברים בדרך משל: עשיר הפקיד את כספו בידי נאמן, שעסק בענייני בורסה ופיננסים. ואכן מניותיו של האיש נסקו אל על, ותוך זמן קצר הוא הכפיל את כספו. יום אחד נתבשר האיש שידידו מכר את כל המניות, אף שהן היו בשיא, והשקיע את כל הכסף ברכישת מגרשים באזור נידח כלשהו. פנה העשיר אל אותו נאמן, כדי להבין את פשר הדבר, אבל בפי האיש לא הייתה כל תשובה המניחה את הדעת, והוא פטר את עצמו במילה אחת: סבלנות! יהיה בסדר!

ואכן, עד מהרה הייתה מפולת בבורסה, ואנשים החלו להשקיע ברכישת מגרשים, והונו של עשיר הכפיל את עצמו עשרת מונים. פנה העשיר שוב אל המשקיע ושאל: מדוע לא הסברת לי מקודם את שעתיד להתרחש? מדוע נתת לי לדאוג כל כך לכספי? הלוא יכולת לגלות לי את הצפוי, ולחסוך ממני את עוגמת הנפש וכאב הראש! השיב לו המשקיע: הדבר פשוט מאוד, היה לי מידע מבוסס על העתיד להתרחש, ולכן עשיתי מה שעשיתי, אולם לא יכולתי לגלות לך את המידע שבידי, כיון שאם המידע היה מתפרסם - זה היה גורם למפולת בשוק. לכן נאלצתי להסתיר ממך את מערכת השיקולים שלי.

לפעמים, אי אפשר אחרת. לכן אומר רבש"ע למשה: "וראית את אחורי", כלומר, לא תוכל להבין את הנהגתי אלא במבט רטרוספקטיבי לאחור. אך "ופני - לא יראו". לא תוכל להבין את הנהגתי ב"זמן אמת". כביכול, אפשר לראות את מה שמאחורי, אך את מה שמלפני אי אפשר לראות.

החפץ חיים אומר שסופי התיבות של המילים בראשי**ת** ברא אלהי**ם** הן אותיות אמת. והקשה: מדוע אותיות אמת אינן מופיעות לפי הסדר? ותירץ שהאמת של הקב"ה אינה נראית תמיד באופן מידי וגלוי לעין, ולפעמים לא רואים את האמת בשלמותה. רק האמונה שיש מנהיג לבירה מאששת את הדברים.

הכתוב אומר: "כאשר יהיה האופן בתוך האופן" (יחזקאל א,טז) וביאר הגר"מ פיינשטיין זצ"ל: כמו גלגלי שיניים, שהתנועה הסיבובית לאחור של הגלגל האחד, מניעה קדימה את הגלגל האחר המשולב בו. פעמים רבות אנו רואים רק את הגלגל האחורי. מעשה בחסיד של הגר"ח מצאנז שביקש מרבו שיתפלל עליו שיזכה לזרע של קיימא, והרב ברכו בבן זכר. החסיד המצויד בברכת הרבי, הלך למשרד הפנים ודיווח בתמימות שנולד לו בן ששמו יצחק (כך היה גם עם חנה, אם שמואל, שלאחר שעלי הבטיח לה שתלד בן, נאמר עליה: "ופניה לא היו לה עוד", וביאר הגרי"ז מבריסק שמבחינתה כבר נולד שמואל, ולכן העצב נמחק מעל פניה, וכבר לא נתן בהם את אותותיו). ואמנם, ברכתו של הרבי נתמלאה, אשתו הרתה וילדה לו... בת. אבל החסיד נשאר אופטימי. בשנה השנייה שוב נכנסה אשתו להריון, ב"ה, ושוב נולדה בת, וכך נולדו לאיש חמש בנות. אבל הוא היה בטוח בברכת הרבי ומשוכנע שכך יהיה. ואכן, בלידה השישית נולד לו בן במזל טוב. כשהיה הבן בן 12, הגיעו נציגי השלטונות הרוסיים לגייס את הבן לשורות הצבא, שכן לפי המסמכים של משרד הפנים הוא כבר בן 18... ראו נציגי הצבא את הבן, שנראה כמו ילד, והחליטו לשחרר אותו משום שהוא "קטן ולא מפותח". הבן ישב ושקד על ברכי התורה, ויצא שמו כשם הגדולים אשר בארץ. סיפור זה ממחיש כיצד אנחנו איננו מבינים תמיד את דרכי ההשגחה העליונה.

מעשה באדם אחד, שקיבל מאליהו הנביא את היכולת לקרוא מחשבות. הוא הפעיל את היכולת הפלאית על הצדיק של העיר, ולתדהמתו הוא גילה שהצדיק חושב על נשים. לאחר מכן הוא בדק את מחשבותיו של אחד מפשוטי העם, וגילה שהוא חושב על רש"י ועל הרמב"ם. האיש התפלא עד מאוד. אך אליהו הנביא הסביר לו, שאכן לצדיק יש נשים בראש, כי הוא עוסק, בין השאר, בשידוכים, והיהודי הפשוט עובד בדפוס והוא מהרהר על מה שהוא צריך להדפיס...

לנו אין את יכולת הראיה התלת ממדית. לכן אומר הקב"ה למשה: "וראית את אחורי", אבל "פני - לא יראו!"